

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΛΕΙΣΤΑ

Χάρης Παπαδόπουλος

Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου (ΠΕ70) στο 4^ο ΠΕΚΕΣ της Αττικής

Αγαπητές συναδέλφισσες, συνάδελφοι,

Επιτρέψτε μου να μοιραστώ κάποιες σκέψεις μαζί σας που αφορούν την εκπαίδευση από απόσταση, που αποτελεί μια καινούρια συνθήκη για όλους/όλες μας και στην οποία προσπαθούμε να προσαρμοστούμε και να κάνουμε το καλύτερο που μπορούμε. Συγχωρείστε σας παρακαλώ τον αξιωματικό και αποσπασματικό χαρακτήρα των όσων ακολουθούν:

- Ξεκινάω με ένα ειλικρινές «μπράβο» στους/στις εκπαιδευτικούς μας για την προσπάθεια, το χρόνο, το ενδιαφέρον να κάνουν καλά τη δουλειά τους και να προσφέρουν αυτή τη δύσκολη ώρα στα παιδιά μας.
 - ελπίζουμε όλες/όλοι μας αυτή η περίοδος να είναι προσωρινή και μετά το Πάσχα να ανοίξουν τα σχολεία. Αλλά είναι προφανές ότι κανείς δεν μπορεί να προδικάσει το τι θα συμβεί και ποιες θα είναι οι εξελίξεις. Στο πλαίσιο αυτής της φάσης είναι ξεκάθαρο ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία δεν υποκαθιστά το μάθημα στην τάξη. Στόχος δεν είναι η κάλυψη της διδακτέας ύλης, αλλά η διατήρηση της επαφής των μαθητών με τη μαθησιακή διαδικασία.
 - Πρέπει να έχουμε συνέχεια στο νου μας ότι είναι πολύ σημαντική η ενδυνάμωση των παιδιών αυτές τις δύσκολες μέρες. Όλα όσα συμβαίνουν και ο τρόπος που προβάλλονται στα ΜΜΕ είναι για αυτά πηγή πολύ μεγάλου φόβου, αγωνίας και σοβαρής ψυχικής καταπόνησης. Η επικοινωνία με τον δάσκαλο, τη δασκάλα, τα άλλα παιδιά, λειτουργεί ανακουφιστικά και ευεργετικά. Το τηλέφωνο, τα μέηλ, οι πλατφόρμες αποτελούν τα μέσα αυτής της επικοινωνίας και επαφής. Σ' αυτή τη φάση αυτό συνιστά την κύρια προσφορά του σχολείου. Το ανησυχητικό δεν είναι τα μαθήματα που χάνονται, το πολύ ανησυχητικό είναι η απώλεια της κανονικότητας και της ψυχικής ισορροπίας των παιδιών και των εφήβων. Έχουμε υποχρέωση να βρούμε τους τρόπους να στηρίξουμε όσο μπορούμε τα παιδιά μας. Στο θέμα αυτό υπάρχει εμπειρία και χρήσιμο παιδαγωγικό υλικό και κατευθύνσεις για την ανάπτυξη της ψυχικής ανθεκτικότητας από προηγούμενες μικρότερες κρίσεις που ζήσαμε στη χώρα μας (πυρκαγιές, σεισμοί, νόσος των πτηνών, κ.ά.).
- Επισυνάπτω 5 χρήσιμα κείμενα που αναφέρονται στο θέμα αυτό –και που πρέπει να προωθηθούν και στους γονείς.

1. **Μένουμε σπίτι Συνδε-Δεμένοι - Προτάσεις για την ψυχολογική υποστήριξη οικογενειών, παιδιών και εφήβων** κατά τη διάρκεια της παραμονής στο σπίτι λόγω των προληπτικών

μέτρων για τον κορονοϊό (από το Εργαστήριο Σχολικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών)

2. **Οδηγίες για παιδιά και οικογένειες για την αντιμετώπιση των περιοριστικών μέτρων** λόγω του κορονοϊού (από την Α΄ Ψυχιατρική κλινική της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών)
3. **Οδηγός γονέων για τη διαχείριση της κρίσης και τη στήριξη των παιδιών εν μέσω πανδημίας κορονοϊού** (από το ΚΕΣΥ Πιερίας)
4. **Μένουμε σπίτι: ο ελεύθερος χρόνος παιδιών και εφήβων – η συνάντηση με την οικογένεια** (από την Παιδοψυχιατρική κλινική του Πανεπιστημιακού Γενικού Νοσοκομείου Ηρακλείου)
5. **Οδηγός διαχείρισης της ψυχικής οδύνης από τη νοσηλεία ή την απώλεια προσφιλούς προσώπου λόγω της πανδημίας του Κορονοϊού** (από την Α΄ Ψυχιατρική κλινική της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών)

- Επισυνάπτω επίσης την πρόταση του Εργαστηρίου Σχολικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών «**Οι e – ιστορίες στην τάξη**» - **ΕπαναΣυνδεόμαστε στο σχολείο**. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμη και άμεσα αξιοποιήσιμη από τις/τους εκπαιδευτικούς καθώς συνοδεύεται από έτοιμο υλικό (*Έντυπα δραστηριοτήτων ενδυνάμωσης κοινωνικών και συναισθηματικών δεσμών στην «ηλεκτρονική» τάξη*).

- Εμείς οι εκπαιδευτικοί ξέρουμε καλά ότι το σχολείο είναι ουσιαστικά ο χώρος και ο χρόνος όπου διαφορετικά παιδιά βρίσκονται για «να μάθουν μαζί». Δεν μαθαίνει κανείς μόνος του, μαθαίνουμε με τους άλλους και από τους άλλους. Μαθαίνουμε μαζί. Αν λοιπόν με έναν μαγικό τρόπο γινόταν να έχουν λυθεί όλα τα θέματα που εμποδίζουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και είχαμε τις ιδανικές συνθήκες λειτουργίας της, πάλι με τίποτα δεν θα γινόταν να αναπληρωθεί το κενό της έλλειψης του σχολείου. (Τα εκθέτει πολύ καλά το άρθρο του Φιλίπ Μεριέ, που σας έχω ήδη κοινοποιήσει). Επομένως η κύρια χρησιμότητα της τηλεδιάσκεψης (τη δυνατότητα της οποίας προσφέρουν διαδικτυακά εργαλεία όπως το Skype, το Zoom, το Webex, κ.ά) είναι ότι μπορεί να επανασυστήσει σε κάποιο βαθμό τον συμβολικό χώρο της τάξης που παραμένει ένα θεμελιώδες πλαίσιο αναφοράς, εντός του οποίου μπορεί να αναπτυχθεί και να βρει όλο της το νόημα η εργασία του κάθε παιδιού. Αυτός είναι ο λόγος λοιπόν που θεωρώ ότι δεν πρέπει να περιοριστούμε στις ασύγχρονες πλατφόρμες τηλεκπαίδευσης (τύπου e-class) ή στις αναρτήσεις στα ιστολόγια των σχολείων που επιτρέπουν να αναθέτουμε εργασίες στα παιδιά αλλά πρέπει να αξιοποιήσουμε όλες τις δυνατότητες που μας προσφέρονται για να έχουμε μια απευθείας ταυτόχρονη επικοινωνία με τα παιδιά επανασυστήνοντας συμβολικά τον συλλογικό χώρο της τάξης.

• Ποιες είναι οι δυσκολίες; Τις ξέρουμε όλες και όλοι: δικαιολογημένη έλλειψη γνώσεων από εκπαιδευτικούς/ παιδιά/ γονείς, έλλειψη τεχνικών μέσων (υπολογιστές, κάμερες, σκάνερ, εκτυπωτές κτλ), κακές συνδέσεις στο διαδίκτυο, υπερφορτωμένα δίκτυα, μικρά διαμερίσματα (και για κάποια παιδιά καταυλισμός!), ένας υπολογιστής για πολλούς χρήστες, κ.ά, κ.ά.

Σε σχέση με την κατάσταση αυτή θα ήθελα να κάνω κάποιες επισημάνσεις:

1. Επειδή δεν πρέπει, δεν είναι σωστό, να πάμε σε μια παιδεία πολλών ταχυτήτων (με τάξεις που εφαρμόζουν και τάξεις που δεν εφαρμόζουν, με παιδιά που μπορούν να συμμετάσχουν και παιδιά που δεν μπορούν να συμμετάσχουν...) γι' αυτό δεν προχωράμε την ύλη, κάνουμε επαναλήψεις και προτείνουμε δημιουργικές δραστηριότητες. Κυρίως δραστηριότητες γραφής και ανάγνωσης, που προσφέρονται τώρα και μπορούν να υλοποιηθούν καλύτερα απ' ότι στην κανονική λειτουργία του σχολείου, καθώς τα παιδιά έχουν άφθονο χρόνο στη διάθεσή τους. Παραδείγματα τέτοιων δραστηριοτήτων παρατίθενται παρακάτω.
2. Δεν υπάρχει χαρακτήρας υποχρεωτικότητας. Η επιλογή της πλατφόρμας που θα αξιοποιηθεί έγκειται στη διακριτική ευχέρεια του/της κάθε εκπαιδευτικού. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δομήσουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση σύμφωνα με την κρίση τους, τις συνθήκες και τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών. Ο καθένας, η καθεμία θα επιλέξει ποια μέθοδο εξ αποστάσεως διδασκαλίας θα εφαρμόσει: σύγχρονη είτε ασύγχρονη είτε του συνδυασμού των δύο μεθόδων. Μέθοδοι και εργαλεία που τυχόν έχουν αναπτυχθεί και αξιοποιούνται ήδη από τα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς είναι δυνατόν να συνεχίσουν να αξιοποιούνται. Ωστόσο, για τους λόγους που εξήγησα παραπάνω θα είναι κρίμα να μην αξιοποιηθεί, σε όποιον βαθμό είναι δυνατόν, η δυνατότητα της τηλεδιάσκεψης.
3. Επιδίωξη του Υπουργείου Παιδείας είναι να δοθεί μεγαλύτερη αυτονομία σε κάθε σχολική μονάδα, έτσι ώστε να προσαρμόσει την παρεχόμενη δυνατότητα εξ αποστάσεως διδασκαλίας (ασύγχρονη ή σύγχρονη ή συνδυασμό τους) στις υφιστάμενες ανάγκες της. Για το λόγο αυτό οι Διευθυντές/ντριες των σχολείων, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, διαμορφώνουν το πρόγραμμα για κάθε σχολική τάξη. Το ωράριο που προτείνεται για το δημοτικό, στο πλαίσιο του επιμερισμού του φόρτου του δικτύου μεταξύ των σχολικών βαθμίδων είναι 12.00' - 4.00' μμ. Ο/η κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να διαμορφώσει το πρόγραμμα του όπως αυτός/αυτή επιθυμεί: ποιες μέρες της εβδομάδας και ποιες ώρες εντός του τετραώρου (ή και αργότερα αν αυτό εξυπηρετεί την κοινότητα της τάξης του: εκπαιδευτικό-γονείς-παιδιά).

4. Είναι σημαντικό να έχουμε στο νου μας τις υποδείξεις των ειδικών ότι η ψυχολογική στήριξη των παιδιών μέσα σε καταστάσεις κρίσης, όπως αυτή που διανύουμε, περνάει κατά κύριο λόγο μέσα από την εγκαθίδρυση μιας κανονικότητας. «Η ζωή συνεχίζεται, οι υποχρεώσεις σου είναι αυτές, το πρόγραμμα σου είναι αυτό, δεν μπορείς να κάνεις αυτό, μπορείς να κάνεις εκείνο. Τηλεόραση μπορείς να βλέπεις αυτή την ώρα, παιχνίδια στον υπολογιστή αυτή την ώρα...». Επομένως, ανεξάρτητα από την ποιότητα του περιεχομένου του, η διαμόρφωση ενός εβδομαδιαίου προγράμματος διδασκαλίας από απόσταση, στο πνεύμα της προηγούμενης επισήμανσης, η γνωστοποίησή του σε μαθητές/μαθήτριες και γονείς και η όσο το δυνατόν σταθερή τήρησή του εξυπηρετεί όχι μόνο την ανάγκη απασχόλησης των παιδιών στο σπίτι και την γνωστική τους πρόοδο αλλά πρωτίστως την εγκατάσταση της ρουτίνας μιας «κανονικότητας» και δι' αυτής την ψυχική στήριξη των παιδιών. Είναι προφανές ότι όσο πιο ουσιαστικό και προσεγμένο είναι το περιεχόμενό του προγράμματος τόσο μεγαλύτερη η αξία του. Είναι επίσης προφανές ότι η διαμόρφωσή του δεν μπορεί να γίνει ευθύς εξαρχής αλλά θα γίνεται σταδιακά, καθώς μαθαίνουμε τα εργαλεία της εκπαίδευσης από απόσταση και επανεκτιμάμε τις συνθήκες.
5. Η δυνατότητα της σύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας μπορεί να αφορά από την επικοινωνία και συζήτηση μεταξύ της κοινότητας της τάξης («Τι νέα;») στο πλαίσιο μιας απλής τηλεδιάσκεψης, που συνιστά μια αναντικατάστατη συμβολή της σ' αυτή τη φάση της αναγκαστικής απομόνωσης και εγκλεισμού, μέχρι την αξιοποίηση όλων των εργαλείων της ηλεκτρονικής πλατφόρμας για διαμοιρασμό περιεχομένου, παρουσιάσεων, παροχής εξηγήσεων κτλ. με πιο στοχευμένο εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Ο/η εκπαιδευτικός θα κρίνει πώς και πότε θα την χρησιμοποιήσει και θα την αξιοποιήσει.
6. Το γεγονός ότι κάποια λιγότερα ή περισσότερα παιδιά δεν θα μπορέσουν, εκ των πραγμάτων, να επωφεληθούν από αυτή την επικοινωνία δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να την προσφέρουμε στα άλλα παιδιά. Δεν «κάνουμε μάθημα», δεν έχουμε παιδεία πολλών ταχυτήτων, στηρίζουμε τα παιδιά μας ψυχολογικά και εκπαιδευτικά. Για τα άλλα παιδιά θα εξαντλήσουμε κάθε δυνατότητα μιας προσωπικής επαφής που όσο μικρή και αν είναι έχει μια μεγάλη ψυχολογική αξία : τηλεφωνική συνομιλία, μέηλ, μηνύματα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, χαιρετισμοί μέσω τρίτων, βιβλία της σχολικής βιβλιοθήκης που φροντίζουμε να φτάσουν στα χέρια τους συνοδευόμενα από ένα προσωπικό μας μήνυμα...
- καταλαβαίνουμε όλες/όλοι ότι οι παραδοσιακές εργασίες και ειδικά οι φωτοτυπίες, που και στην κανονική λειτουργία του σχολείου γενικά θα πρέπει να αποφεύγονται, στο τωρινό πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δεν έχουν ουσιαστικό νόημα. Ειδικά στο μάθημα της γλώσσας οι δυνατότητες για δημιουργικές εργασίες είναι πάρα πολλές. Ο αναγκαστικός εγκλεισμός στο

σπίτι προσφέρει άφθονο χρόνο στα παιδιά για να διαβάσουν κείμενα και να γράψουν. Είναι ευθύνη δική μας, των εκπαιδευτικών να συμβουλευόμαστε και να καθοδηγήσουμε τους γονείς, όσο είναι δυνατόν σ' αυτές τις συνθήκες, για το πώς μπορούν με γόνιμο τρόπο να συνοδέψουν και να οδηγήσουν τα παιδιά τους σε γόνιμες δραστηριότητες.

Ακολουθούν τέτοιες ιδέες και προτάσεις που προέρχονται από συναδέλφους και συναδέλφισσες από δημοτικά σχολεία της περιοχής μας, που τους/τις ευχαριστώ θερμά που ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση να ανταλλάξουμε και να μοιραστούμε τις ιδέες μας και τις καλές πρακτικές μας. Είναι αυτονόητο ότι και τις επόμενες μέρες η ανταλλαγή αυτή θα συνεχιστεί.

- Τα παιδιά φωτογραφίζουν κάποιο αγαπημένο αντικείμενο (ή πρόσωπο - ζώο - παλιότερη φωτογραφία - κάποιο σημείο του σπιτιού τους - κάτι στο δρόμο κοντά στο σπίτι τους - ...) και στέλνουν τη φωτογραφία στην δασκάλα/δάσκαλό τους. Η φωτογραφία πρέπει να συνοδεύεται από επεξηγηματική λεζάντα/σύντομο κείμενο λίγων σειρών που να εξηγεί την επιλογή και να παρουσιάζει το θέμα της φωτογραφίας. (δες 14^ο Δ.Σχ. Καλλιθέας <http://14dim-kallith.att.sch.gr/>)
- Τα παιδιά κρατούν ημερολόγιο για το πώς περνούν τη μέρα τους, για τα συναισθήματα τους, για πράγματα που είδαν ή άκουσαν και τους έκαναν εντύπωση. Το ημερολόγιο μπορεί να είναι και εικονογραφημένο. Τις καταγραφές του ημερολογίου μοιράζονται, αν θέλουν, με άλλους στο ιστολόγιο του σχολείου (5^ο Δημ. Σχολείο Μοσχάτου)
- Δημιουργική επεξεργασία παραμυθιού (Α' -Β' -Γ' τάξη) «Ιός χωρίς κορώννα» της Γεωργίας Καλύβα. (Επισυνάπτεται το παραμύθι και οι δραστηριότητες) (20^ο Δημ. Σχ. Καλλιθέας)
- Λογοτεχνικός διαγωνισμός «**Μένοντας σπίτι ...**» για μαθητές/τριες Δ', Ε', Στ' Δημοτικού που οργανώνει το 4^ο ΠΕΚΕΣ της Αττικής. Σκοπός: να δοθεί η δυνατότητα στα παιδιά να εκφράσουν με διάφορους τρόπους τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τα βιώματα της πρωτόγνωρης περιόδου που διανύουμε (για λεπτομέρειες, βλ. συνημμένο) (Αντίστοιχοι διαγωνισμοί προκηρύχθηκαν για Αγγλικά και Εικαστικά στην Δ' Διεύθυνση Αθήνας)
- Επεξεργασία λογοτεχνικού κειμένου (απόσπασμα από τον «Μικρό πρίγκηπα»). Παραγωγή λόγου, γραμματική (15^ο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας) (Επισυνάπτεται η δραστηριότητα)
- Δραστηριότητα που συνδυάζει γλωσσικό μάθημα και μελέτη περιβάλλοντος – «Μενεξέδες και ζουμπούλια» (15^ο Δημ.Σχ. Καλλιθέας) (Επισυνάπτεται η δραστηριότητα)

- Γλωσσικές δραστηριότητες πάνω σε κείμενα του βιβλίου *Το μεγάλο ταξίδι της κινέζικης πάπιας* του Βασίλη Παπαθεοδώρου, εκδ. Καστανιώτης. Ο σχετικός σύνδεσμος και οι δραστηριότητες ανέβηκαν στην e-class. (4^ο Δημ. Σχ. Μοσχάτου)
- «*Να διαβάσουμε παρέα;*» Αξιοποιώντας τις δυνατότητες σύγχρονης επικοινωνίας δίνουμε ραντεβού 2 φορές μέσα στην εβδομάδα για να διαβάσουμε ένα παραμύθι με τα μικρότερα παιδιά και αποσπάσματα λογοτεχνικών έργων με τα μεγαλύτερα. Τις δραστηριότητες που προτείνονται τα παιδιά τις στέλνουν στο mail του σχολείου για να μπουν στην ιστοσελίδα. Στόχος: κυρίως η διατήρηση της προσωπικής επαφής! (4^ο Δημ. Σχ. Μοσχάτου, <http://4dim-mosch.att.sch.gr/>)
- «Τα σπίτια της λογοτεχνίας» αξιοποίηση τώρα που είμαστε όλοι/όλες κλεισμένοι στο ΣΠΙΤΙ του σχετικού φακέλου της εξαιρετικής ((ειδικευμένης στο παιδικό βιβλίο) ιστοσελίδας Bookbook, με έτοιμες εργασίες για τα παιδιά για κάθε μέρα! (4^ο Δημ. Σχ. Μοσχάτου). (<http://www.bookbook.gr/%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%B5%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/972-%CF%84%CE%B1-%CF%86%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%83%CF%80%CE%AF%CF%84%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82>)

Πλήθος συνδέσμων για βιβλία, παραστάσεις, ταινίες, ακροάματα, που προσφέρονται για αναγνώσεις, ακροάσεις και παρακολούθηση υπάρχουν στα συνημμένα έγγραφα:

- **ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΑΚΟΥΣ ΚΑΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΕΙΣ**
- **ΔΩΡΕΑΝ ΤΑΙΝΙΕΣ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ**

Και όπως το γράφει τόσο ωραία ο σπουδαίος παιδαγωγός **Φιλίπ Μεριέ** (Philippe Meirieu) στο κείμενό του «*Κλειστά σχολεία: τα μαθήματα του ιού (και κάποιες ιδέες για τους γονείς)*»

Όσο για την τηλεόραση, που πιθανότητα θα δει το κοινό της να αυξάνει ραγδαία κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου (για μεγάλη χαρά των διαφημιστών!) μας προσφέρεται τώρα η ανέλπιστα ευκαιρία να μάθουμε να την κοιτάμε έξυπνα. Και ένα είναι το σύνθημα, από τη στιγμή που ο ενήλικος θα είναι παρών στο πλευρό των παιδιών: «**κάθε εκπομπή την επιλέγουμε πρώτα, την βλέπουμε μαζί, την συζητάμε μετά**».

Να σπάσουμε αυτή την αδιάκοπη ροή, να τελειώσουμε με το ζάπινγκ, να διαθέσουμε χρόνο για μια ελεγχόμενη, προσεκτική και κριτική παρακολούθηση των επιλεγμένων προγραμμάτων: αυτό συνιστά το πιο αποτελεσματικό αντίδοτο απέναντι στην τηλεοπτική υποδούλωση, μια ουσιαστική προετοιμασία στην εξάσκηση της προσοχής που είναι τόσο αποφασιστική για όλες τις σχολικές και επαγγελματικές μορφές σχολικής επιτυχίας.

Να μια σπουδαία οδηγία που πρέπει οπωσδήποτε να φτάσει σ' όσους/όσες έχουν την φροντίδα των παιδιών στο σπίτι!